

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta (HE 7/2021 vp)

Hallituksen esityksen mukaan rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Hallituksen esitys on yhteiskunnallisen viestin antamisen näkökulmasta ymmärrettävä. Miehiin ja naisiin kohdentuva vihapuhe ja ylipäättään sukupuolten välisen vastakkainasettelun lisääntyminen ovat ongelmia, joiden vähentämiseen tulisi määrätietoisesti panostaa.

Esityksen tavoitteena on korostaa sellaisten tekojen moitittavuutta, joiden vaikuttimena on sukupuoleen perustuva viha. Esitetty rikoslain muutos ei itsessään vähennä rikollisuutta tai sukupuoleen perustuvan vaikuttimen ilmenemistä. Muutos saattaa kuitenkin toimia osana samaan tähtäävää muuta yhteiskunnallista vaikuttamistoimintaa.

Keskeisin haaste esityksessä on se, miten sillä ohjataan asiasta viestimistä. Lain tavoitteista todetaan hyvin, ettei miesten ja naisten asettamiseen eri asemaan mainitussa laissa ole perusteita; ”Teko on lähtökohtaisesti yhtä moitittava siitä riippumatta, kohdistuuko se mieheen tai naiseen.” Tämä on tärkeä viesti kansalaisille, päättäjille ja tuomioistuimille. Naiset ja miehet kokevat tulevansa asianmukaisesti kohdelluiksi, kun he ovat lain silmissä, tavoitteissa ja perusteluissa yhtä lailla arvostettuja. Näin toimittaessa vältetään turhaa provokaatiota, joka usein johtaa ongelmakierteen syvenemiseen.

Hallituksen esitys luo kuitenkin kuvaa myös siitä, että esityksen ensisijainen tavoite olisi naisten aseman parantaminen. Esityksessä todetaan esimerkiksi, että ”Selvitysten valossa sellaisen häirinnän, uhkailun tai yksityisyyttä loukkaavien tekojen kohteena, joiden törkeimmillään voidaan arvioida osoittavan sukupuoleen kohdistuvaa vihaa, ovat kuitenkin käytännössä naiset miehiä useammin.” Viestin sisältämä vastakkainasettelu itsessään on jo turhaa. Ja samalla tämä oletama perustuu vain käytettävissä olevan tiedon valossa tehdyille, osin valikoiville johtopäätöksille. Historiallisista ja sosiokulttuurisista syistä miehiin kohdentuvaa vihapuhetta ei kuitenkaan vielä ole tutkittu ja analysoitu vastaavalla määrätietoisuudella kuin naisiin kohdistuvaa. Ja toisaalta esimerkiksi valtioneuvoston tutkimuksessa ”Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57)” todetaan, että ”Twitter-seurannassamme [375.000 viestiä] miehet vastaanottivat enemmän vihamielisiä viestejä kuin naiset. Tämä poikkeaa kyselymme tuloksista, joiden mukaan naisiin kohdistuu miehiä enemmän vihapuhetta. Vastaavanlaisia tutkimustuloksia poliittisen verkkohäirinnän kohdistumisesta yleisemmin miehiin on saatu myös muissa maissa.”

Jos halutaan, että lakimuutoksella olisi toivottu vaikutus, olisi asianmukaista virtaviivaistaa hallituksen esityksen perustelu- ja vaikutusosioita niin, että niistä jäisi kuva naisten ja miesten yhtäläisestä arvostamisesta ja ymmärtämisestä.

Perusteet rangaistuksen koventamiselle eivät saa myöskään perustua käsityksiin vihapuheen määrällisistä kohdentumisista. On kyettävä kussakin tapauksessa määrittelemään nimenomaisesti kyseisen henkilön itsenäinen sukupuoleen perustuva vaikutin. Tuomioistuimilla tulee olla käytettävissään selkeät perusteet koventamisperusteen käytölle ja käyttämättä jättämiselle.

Lausuntopyynnöstä eduskunnan lakivaliokuntaa kiittäen, Helsingissä 25.10.2021

Miesjärjestöjen keskusliitto ry